

- ۱ انقلاب اسلامی ایران چه هویتی داشت و اکنون در قطب فرهنگی کدام جهان قرار گرفته است؟
- ۲ انقلاب اسلامی ایران از چه آموزه‌هایی بهره می‌برد و متعلق به کدام مکتب‌های سیاسی بود؟
- ۳ آیا انقلاب اسلامی ایران، مانند سایر انقلاب‌های آزادی‌بخش، یک انقلاب چریکی بود؟
- ۴ انقلاب اسلامی ایران در وابستگی به بلوک شرق یا غرب، چه تفاوتی با سایر انقلاب‌های آزادی‌بخش داشت؟
- ۵ در حکومت قاجار در شرایطی که برقراری حاکمیت آرمانی ممکن به نظر نمی‌رسید در مقایسه با نظام استبدادی ترجیح داده شد.
- ۶ جنبش عدالتخانه، رفتار عادلانه را بر چه کسانی تحمیل می‌کرد؟
- ۷ حاکمیت آرمانی دینی، در اندیشه اجتماعی و سیاسی شیعی، چه حاکمیتی است؟
- ۸ هنگامی که امام خمینی انقلاب را آغاز کرد، شاه و روشنفکران چپ در چه موقعیتی قرار داشتند؟
- ۹ در فعالیت اجتماعی - سیاسی، انقلاب اجتماعی چه ویژگی دارد؟ نمونه تاریخی مثال بزنید.
- ۱۰ در فعالیت اجتماعی - سیاسی، فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی، چه ویژگی دارد؟ یک نمونه تاریخی نام ببرید.
- ۱۱ در فعالیت اجتماعی - سیاسی، مقاومت منفی چه ویژگی دارد؟ یک نمونه تاریخی مثال بزنید.
- ۱۲ مجموعه سازوکارهایی که برای اعمال سیاست‌های جهان اجتماعی وجود دارد را شکل می‌دهد.
- ۱۳ «سیاست» چه زمانی پدید می‌آید؟

۱۴. هنگامی که قدرت برخلاف قانون الهی باشد، اما تبعیت از آن با رضایت باشد، قدرت مقبول ولی است.

۱۵. در چه صورتی قدرت هم مشروعیت دارد و هم مقبولیت؟

۱۶. چه قدرتی دارای مقبولیت و چه قدرتی دارای مشروعیت است؟

۱۷. قدرت اجتماعی چه زمانی پیدا می‌شود؟

۱۸. مجلس از نظر منورالفکران مشروطه‌خواه، محلی برای تدوین چه نوع قانونی بود؟

۱۹. در حکومت قاجار، هدف جنبش عدالتخانه چه بود؟

۲۰. حرکت رقابت‌آمیز عالمان دینی با قاجار چه حرکتی بود؟ نمونه موفق از این فعالیت را نام ببرید.

۲۱. منظور از فعالیت رقابت‌آمیز بیدارگران اسلامی در حکومت قاجار چیست؟

۲۲. چه زمانی بیدارگران اسلامی در حکومت قاجار به جای مقاومت منفی، به سوی فعالیت رقابت‌آمیز روی آوردند؟

۲۳. منظور از «واجبات نظامیه» چه اموری است؟

۲۴. در مقاومت منفی، حاکمیت پادشاه ظالمانه و غیرمشروع دانسته می‌شود و همکاری سیاسی با آن، جز در حدّ انجام نمی‌شود.

۲۵. حکومت قاجار با شمشیر ایل قاجار به قدرت رسیده بود و تعامل عالمان شیعی با آن‌ها بر مدار بود.

۲۶. جدول زیر را کامل کنید.

مقایسه‌ی انقلاب ایران و انقلاب‌های آزادی‌بخش	
تفاوت‌ها	شباهت‌ها

۲۷. برای یک شباهت و چهار تفاوت انقلاب اسلامی ایران و انقلاب‌های آزادی‌بخش، پنج عنوان مناسب انتخاب کنید.

با توجه به جدول زیر مقاومت منفی، فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی و انقلاب اجتماعی را با یک‌دیگر مقایسه کنید.

نمونه‌ی تاریخی	ویژگی	فعالیت اجتماعی - سیاسی
تدوین رساله‌های جهادیه	همکاری با حاکم نامشروع در حد واجبات نظامیه	مقاومت منفی
جنبش تنباکو	اصلاح رفتار حاکمان یا ساختار حکومت	فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی
جنبش عدالتخانه، انقلاب مشروطه	تغییر ساختار سیاسی	انقلاب اجتماعی

نخستین بیدارگران اسلامی در جهان اسلام، حرکت‌ها و جنبش‌هایی ایجاد کردند. جنبش عدالتخانه و تنباکو دو نمونه از این جنبش‌ها در ایران هستند. درباره‌ی این دو جنبش چه می‌دانید؟

۱ انقلاب اسلامی ایران تنها یک انقلاب سیاسی نبود، بلکه هویتی فرهنگی و تمدنی داشت. این انقلاب قطب‌بندی سیاسی شرق و غرب را پشت سر گذاشت، یک قطب‌بندی جدید و فرهنگی و تمدنی را به وجود آورد و خود در کانون قطب فرهنگی جهان اسلام قرار گرفت.

۲ انقلاب‌های آزادی‌بخش در چارچوب مکاتبی شکل می‌گرفتند که برای حل بحران‌های جهان غرب به وجود آمده بودند و از نوع نظریه‌های چپ بودند، ولی انقلاب اسلامی ایران از آموزه‌های اسلامی بهره می‌برد و تعلق به فلسفه‌ها و مکاتب سیاسی غرب نداشت.

۳ انقلاب‌های آزادی‌بخش، اغلب با جنبش‌های چریکی گروه‌ها و احزاب مختلف شکل می‌گرفتند. اما انقلاب اسلامی ایران با حرکت یک گروه و حزب خاص پدید نیامد، بلکه یک انقلاب فراگیر مردمی بود که از عمق روابط مردم با مرجعیت و رهبری دینی پدید آمد.

۴ انقلاب‌های آزادی‌بخش در جهان دوقطبی قرن بیستم، اغلب در مقابل بلوک غرب شکل می‌گرفتند و مورد حمایت بلوک شرق واقع می‌شدند. ولی انقلاب اسلامی ایران به بلوک شرق وابستگی نداشت و از آغاز جهت‌گیری ضدآمریکایی و ضد صهیونیستی را در کنار موضع‌گیری ضدمارکسیستی خود اعلان کرد.

۵ مشروطه

۶ مشکل عدالتخانه این بود که رفتار عادلانه را بر کسانی تحمیل می‌کرد که با معیارهای الهی به قدرت نرسیده بودند. آن‌ها قدرت را با شمشیر قوم و عشیره یا با حمایت دولت‌های استعمارگر به دست آورده بودند، عالم به عدالت نبوده و عمل به عدالت در شخصیت آن‌ها نهادیه نشده بود.

۷ حاکمیت الهی است که به وسیله پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) تحقق پیدا می‌کند و در زمان غیبت امام زمان (ع) اجرای روشمند احکام الهی، وظیفه کسانی می‌شود که هم آگاه و عالم به احکام و شرایط اجرای احکام باشند و هم به آگاهی خود عامل باشند.

۸ شاه در حاشیه دولت‌های غربی در جایگاه امن قرار گرفته بود و روشنفکران چپ از صحنه رقابت‌های سیاسی داخلی کشور حذف شده بودند.

۹ ویژگی: تغییر ساختار سیاسی.

نمونه تاریخی: جنبش عدالتخانه، انقلاب مشروطه.

۱۰ ویژگی: اصلاح رفتار حاکمان یا ساختار حکومت.

نمونه تاریخی: جنبش تنباکو.

۱۱ ویژگی: همکاری با حاکم نامشروع در حد واجبات نظامیه.

نمونه تاریخی: تدوین در رساله‌های جهادیه.

۱۲ نظام سیاسی

۱۳ هرگاه قدرت اجتماعی برای رسیدن به هدفی معین سازمان یابد، سیاست پدید می‌آید. یعنی سیاست، اعمال قدرت سازمان‌یافته برای دستیابی به هدف است.

۱۴ غیرمشروع

۱۵ اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد، قدرت هم مقبولیت دارد و هم مشروعیت.

۱۶ قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می‌آید دارای مقبولیت است و قدرتی که براساس شریعت و موافق حکم خداوند است دارای مشروعیت است.

۱۷ هنگامی پیدا می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر ارادهٔ دیگران تأثیر بگذارد و کار ارادی دیگران را به خدمت گیرد.

۱۸ مجلس از نظر منورالفکران مشروطه‌خواه، محلی نبود که در آن، قوانین بر مدار احکام شریعت تدوین شود، بلکه محلی بود که در آن قوانین براساس اراده و خواست بشر تنظیم می‌شد.

۱۹ هدف تنها اصلاح کار یا رفتار خاصی از پادشاه نبود، بلکه اصلاح شیوهٔ زمامداری شاه بود. این جنبش با توجه به شرایط داخلی و خارجی، در پی تأسیس مجلسی بود که قوانین عادلانه الهی را تدوین کند و شاه را ملزم سازد تا در چارچوب این قوانین عمل کند.

۲۰ حرکت اصلاحی بود. آن‌ها تلاش می‌کردند تا برخی از رفتارهای پادشاهان قاجار را اصلاح نمایند. جنبش تنباکو نمونه‌ای موفق از فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی است.

۲۱ منظور از فعالیت رقابت‌آمیز، ورود فعال به عرصهٔ زندگی اجتماعی و سیاسی، نه در جهت تأیید قدرت حاکم و حمایت از آن، بلکه در رقابت با آن است.

۲۲ هنگامی که دولتمردان قاجار به دلیل اثرپذیری از دولت‌های استعماری، به جای مقاومت در برابر بیگانگان به قراردادهای استعماری روی آوردند، مقاومت منفی به سوی فعالیت رقابت‌آمیز تغییر کرد.

۲۳ منظور از واجبات نظامیه اموری است که برای بقای اصل زندگی اجتماعی لازم است، مانند حفظ امنیت یا مقابله با دشمنان خارجی.

۲۴ واجبات نظامیه

۲۵ مقاومت منفی

تفاوت‌ها	شباهت‌ها

۲۶

تفاوت‌ها:

	انقلاب ایران
وابسته	مستقل
حزبی	فراگیر

۲۸

انقلاب مشروطه: بیش‌تر یک انقلاب اجتماعی تحت تأثیر انقلاب فرانسه بود، بیش‌تر مقاومت منفی را دنبال می‌کرد و بعد از آن اصلاحی بود. حاکمیت بیش‌تر در دست انگلستان بود، بین منورالفکران و بیدارگران نزاع بود. انقلاب اسلامی: یک انقلاب سیاسی - اجتماعی است، حاکمیت بیش‌تر در دست آمریکا بود، بین گروه‌های مختلف از جمله منورالفکران و بیدارگران هماهنگی بیش‌تر شد، رهبری مستحکم‌تری نسبت به مشروطه داشت و انسجام انقلاب اسلامی از انقلاب مشروطه بیش‌تر است.

۲۹

در مقاومت منفی حاکمیت پادشاه ظالمانه و غیرمشروع دانسته می‌شد و همکاری سیاسی با آن در حد واجبات نظامیه بود و جنبشی در این مرحله صورت نگرفت. در فعالیت رقابت‌آمیز، عالمان حرکاتی اصلاحی انجام دادند و تلاش کردند برخی رفتارهای پادشاه را اصلاح نمایند به همین دلیل جنبش‌هایی مانند جنبش تنباکو برای منع پادشاه از برخی رفتارها صورت گرفت. در انقلاب اجتماعی کل ساختار حکومتی زیر سؤال رفت و معترضین خواستار تغییر شیوهی زمامداری و یا تغییرات اساسی در ساختار سیاسی حاکم شدند.

۳۰

جنبش تنباکو: نمونه‌ای موفق از فعالیت رقابت‌آمیز اسلامی است. این تجربه‌ی موفق، فعالیت رقابت‌آمیز را از اصلاح رفتار به سوی اصلاح ساختار برد و به جنبش عدالتخانه منجر شد. این جنبش، حرکت رقابت‌آمیز عالمان دینی با قاجار بود که تلاش می‌کردند رفتارهای پادشاهان قاجار را اصلاح نمایند. هدف جنبش عدالتخانه: اصلاح شیوهی زمامداری شاه بود به عنوان یک اصلاح ساختاری و در پی تأسیس مجلسی بود که قوانین عادلانه‌ی الهی تدوین و شاه را ملزم به رعایت آن کند و حاکمیت را از مدار استبداد به مدار عدالت منتقل کند. جنبش عدالتخانه از آن جهت که ساختار سیاسی جامعه را تغییر می‌داد، یک انقلاب اجتماعی بود و منورالفکران با پیوستن به آن نام مشروطه را برای آن برگزیدند.